

DUROVICS ALEX

tudományos segédmunkatárs
MTA-ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport
alex.durovics@gmail.com

IRATOK AZ EPERJESI EVANGÉLIKUS JOGAKADÉMIA VÁLSÁGOS TANÉVÉRŐL – 1918–1919

A híres és nagy múlttal rendelkező Eperjesi Kollégium az első világháború időszakában egy főgimnáziumot, teológiát, jogakadémiát és tanítóképzőt foglalt magába. Az első világháború megpróbáltatásait megszenvedő intézmény számára az összeomlás egyben kegyelmdöfést jelentett. Megpróbáltatások sorát követően, az intézmény falainál megjelenő új hatalom emberei már nem látták szívesen a város ezen ősi intézményét. E szomorú időszak levéltári forrásaiból kívánok közölni egy rövid válogatást.

Kulcsszavak: Eperjesi Kollégium, összeomlás, új korszak, 1918/1919, száműzetés

ARCHIVAL SOURCES OF THE SAD PERIOD OF THE COLLEGE OF EPERJES. The famous and historic College of Eperjes during the First World War included a high school, theology, a law academy and a teacher training-school. For an institution that suffered the hardships of the First World War, the collapse of the Kingdom of Hungary was also a coup de grace. After a series of hardships, the representatives of the new power no longer welcomed this ancient institution of the city. I would like to present now a brief selection of archival sources from this sad period.

Keywords: College of Eperjes, collapse, new era, 1918/1919, banishment

A *Gerundium* 2019. évi 2. számában írtam az Eperjesi Evangélikus Jogakadémia Miskolcra költözéséről. Ez alkalommal néhány jellemző dokumentum közlésével szeretném bemutatni e végzetes tanév eseményeit egy konkrét intézmény történésein keresztül. Ebben a tanévben számos hazai felsőoktatási intézménynek kellett elmenekülnie eredeti székhelyéről. Az iratok jól mutatják a helyzet képtelenségét, a bizonytalanságot, a tehetlenséget, a kétségbe esett próbálkozásokat, a kiútkeresést, az új hatalom berendezkedését és az új helyen való megtelepedés nehézségeit.

Beérkezett: 2023. 01. 05.
Közlésre elfogadva: 2023. 04. 15.
Copyright GERUNDIUM

1. Eperjes, 1918. november 6.¹

„Az eperjesi Nemzeti Tanácstól
Az ev. collegium Rektorának!

Értesítem, hogy az eperjesi Nemzeti Tanács, mint a végrehajtó hatalom ellenőrző szerve, véglegesen megalakult. – Kérjük ennek tudomásulvételét.

Dr. Maléter István
az eperjesi Nemzeti Tanács elnöke.”

2. Körmöcbánya, 1918. november 30.²

„A hazánk területi épsége ellen irányuló cseh törekvésekkel szemben propagandát indítottunk. Tudjuk, hogy még a tót nép többsége sem akar a cseh államhoz csatlakozni, annál kevésbé a magyarok és németek.

Hogy igazunkat az egész világ megösmérje, a Wilson elnök által hirdetett önrendelkezési jog legszélesebb értelmében megakarjuk szólaltatni az egész Felső-Magyarország lakosságát.

Egy millió tiltakozó aláírást akarunk küldeni albumba kötve a békekonzferencia asztalára. Ennek az anyagnak kétségkívül igen fontos, talán döntő súlya lesz a béketárgyalásoknál. Hiszen Wilson elnököt sok elhatározására éppen ilyen aláírásgyűjtemény bírta.

Az aláírások gyűjtését nem hivatalos úton, megbízható egyének végezzék. Ezek egyúttal felvilágosítanak az embereket arról, milyen gazdasági veszedelmet jelentene számukra a kiharználó kapitalista cseh uralom, mennyire fenyegetné nyelvüket is a csehek erőszakossága. Elmondanak, hogy az új szabad Magyarországon mennyivel jobb sors vár rájuk. Korra és nemre való tekintet nélkül mindenki írja nevét és foglalkozását anyanyelvén az ívre. Családfők jegyezzék fel családtagjaiknak neveit is, akiknek nevében nyilatkoznak. Írni nem tudók a szokásos módon írják oda kézjegyüket, úgy ahogyan okirat aláírásakor teszik.

Kérem, szíveskedjek megbízható és lelkes embereket megnyerni a gyűjtésnek és minden alkalmas eszközt felhasználni, hogy presszió nélkül minél nagyobb számú aláírás minél gyorsabban gyűljön össze.

Az aláírt íveket szíveskedjek Paedagogium Budapest I. Györi út 13. sz. címre mielőbb beküldeni. Minden további felvilágosításra és szükséges újabb ívek küldésére készen. Testvéri köszöntéssel a Magyar Nemzeti Tanács Körmöcbányán.”

¹ Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inv. č. 205, 6643/-1918. [inv. č. 205: Úpravy pre záverečné skúšky na Kolégiu; záznamy zo zasadani samosprávnych sborov; nariadenia vojenskej správy; žiadosti o štipendia; „Proba hornouhorských národov k medzinárodnej mierovej konferencii.” Vö. Kolégium východného distriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove 1549–1954, Inventár, ed. Melánia BENKOVSKÁ (Bratislava, 1966), 75.

² Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inv. č. 58, Výročné Zprávy Ev. Kol. Gymnázia v Prešove na Rok 1918/19, 41 p.

3. dátum nélkül, circa 1918. november vége³

„*Bitte der Völker Oberungarns an die internationale Friedenskonferenz.*

Wir: Unterzeichnete Slowaken, Ungarn und Deutsche sind in jenen Gebieten Ungarns geboren oder wohnhaft, die jetzt die Tschechen gewaltsam ihrem Lande angliedern wollen. Unsere Väter und wir selbst haben zusammen gekämpft, gelitten, gemeinsam gearbeitet für die Verteidigung und für das Wohl unseres Landes. Wir haben soeben unserem tausendjährigen Vaterlande die volle Freiheit und Selbständigkeit errungen.

Auf dem Selbstbestimmungsrechte im Sinne des Praesidenten Wilson fussend, erklären wir, dass wir innerhalb der bisherigen Grenzen unseres Vaterlandes in brüderlicher Eintracht und vollständiger Gleichberechtigung leben wollen.

Das neue demokratische Ungarn sichert uns in vollem Masse die kulturelle Autonomie auf allen Gebieten, besonders auf dem des Unterrichts.

Bestürzt hören wir von dem Anschlag, der unser Vaterland aufteilen und das von uns bewohnte Land dem tschechischen Staate ausliefern will.

Dieses Land ist unser Land. Die hier bestehenden Kulturwerke, Institute, Fabriken und Bergwerke sind die Frucht unserer Arbeit. Die von uns Slovaken, Ungarn und Deutschen besiedelten Gebiete sind derart durcheinandergeflochten, dass niemand zwischen uns die sprachliche Grenze zu ziehen vermöchte. Jeder Versuch, der eine solche Grenzlinie aufstellen und einen Teil Ungarns an Böhmen überweisen wollte, würde einen Boden, der mit dem Schweisse unserer Ahnen fruchtbar gemacht wurde gewaltsam unter die Herrschaft eines für uns fremden Volkes, der Tschechen bringen. Unser Land vereinen natürliche Grenzen, uns selbst eine tausendjährige Geschichte und gemeinsame wirtschaftliche Interessen.

Deshalb protestieren wir, freiwillig, ohne von jemandem überredet worden zu sein, vor der ganzen Welt gegen die auf gerichteten Machtansprüche der Tschechen.

Wir wollen in friedlicher Nachbarschaft mit der tschechischen Republik leben. Aber wir und unsere Nachkommen würden es immer als eine schreiende Ungerechtigkeit, eine niemals heilende Wunde empfinden, wenn uns nach jahrhundertlangen Kämpfen und nach vier Jahren schrecklichen Krieges die endlich errungene Freiheit genommen würde, wenn man unseren Boden und uns selbst von unserem Vaterlande losreißen würde.

Wir appellieren an das Gereschigkeitsgefühl der ganzen Welt, und bitten alle Mitglieder der Friedenskonferenz, sie wollen uns nicht neuen fremden Machtgelüsten ausliefern, sondern sie mögen uns die Bedingungen einer freien menschlichen und nationalen Entwicklung innerhalb der bisherigen Grenzen Ungarns sichern.“

³ Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inv. č. 205, egyéb jelzet nélkül.

4. Eperjes, 1918. november 30.⁴

„Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!

Az eperjesi Collegium (theologia akadémia, jogakadémia, főgimnázium, tanítóképző-intézet) közös tanári-kara november 30-ikán gyűlést tartott, amikor is dr. Wallentínyi Samu collegiumi igazgató tájékoztatott bennünket azokról a nyilatkozatokról, amelyeket előtte a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, valamint a »protestáns egyházak« kormánybiztosa nov. 28-ikán, a coll. egyházi elnök és a coll. tanári-kar megbízásából történt tisztelegésekor tett.

Ezek a nyilatkozatok jóleső bizonyosággal szolgálnak abban a tekintetben, hogy az államkormány mennyire méltányolni tudja a Collegiumnak negyedévezredes hazafias, közművelődési és tudományos szolgálatait; viszont azonban nem hagynak kétséget az iránt, hogy hazánk politikai viszonyainak a közel jövőben várható alakulása esetleg gyökerestül tépi ki a büszke tölgyet vértanúk vérével áztatott talajából, de a legjobb esetben is kegyetlenül megtépi koronáját.

Ha ez a sors vár magyar evangélikus egyházunk legrégebb, legnagyobb főiskolájára, mit várhatnak a Felvidéknek többi: közép- és alsófokú ev. iskolái?!

Mély megilletődés nyugözi le lelkünket erre a gondolatra, melyet kétségbeesésig fokoz az a tudat, hogy egyházi főhatóságunk: az egyetemes egyházi és iskolai felügyelő részéről – tudomásunk szerint – a már hetek óta várt s megfelelő védelmi intézkedések a mai napig sem történtek meg.

Napjainkban a társadalomnak megannyi rétege, az alkotmányos tényezőknek törvényileg szabályozott kezdeményezését be sem várva, a forradalmi viszonyok között szokásos rendkívüli utak és módok alkalmazásával keresi létérdekeinek védelmét. Habozás nélkül nyúl ezekhez az eszközökhöz abban az esetben, ha az alkotmányos tényezők késedelmének nyilvánvaló jeleit látja.

A collegiumi tanári-kar még most sem akarja ilyen módon meghúzni a vészharangot, hanem ezt megelőzőleg kísérletet tesz arra, hogy az egyházunknak és iskoláinak szorongatott helyzetét látva s egyedül lelkiismeretére hallgatva: lelke mélyéből fakadó »kiáltványban« szól alkotmányos főhatóságához. Az ev. egyetemes egyházi és iskolai felügyelőhöz, hogy számtalan ősrégi, drága iskolánk megmentése, vagy legalább is a veszedelem csökkentése céljából haladéktalanul a félelmetesen zúgó áradat védőgátjaira vezényelje egyházunk budapesti és vidéki őrségének legjobbait.

A református egyház őrserege már ott áll, sőt egyik jelese, mint »protestáns« kormánybiztos a minisztériumban teljesít szolgálatot. Megértjük azt, hogy főként a fenyegetett erdélyi ref. iskolák és gyülekezetek szempontjából jól van ez így. Abba azonban nem nyugodhatunk bele, hogy a felvidéki evangélikus iskolák és gyülekezetek érdekeinek erőskezű, hazafiasan érző, de amellet a felvidéki evangélikus egyházi életet és iskolai viszonyokat is teljesen ismer-

⁴ Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inv. č. 205, egyéb jelzet nélkül.

rő evangélikus kormánybiztos kinevezése mindezidáig meg nem történt, jóllehet éppen a felvidéki tótság jövődő államjogi helyzetének legnehezebb problémáit kormányunk a Szlovák Nemzeti Tanács csupa evangélikus vallású képviselőivel nap-nap mellett tárgyalja. Itt súlyos mulasztással állunk szemben, amelynek órákon belül való orvoslását kérjük.

Tisztelettel kérjük tehát, méltóztassék eziránt az ev. egyetemes egyházi és iskolai felügyelő urat táviratilag hivatalosan is megkeresni s előtt azt az óhajt tolmácsolni, hogy

1. minden alaki alkotmányos rendelkezés mellőzésével, egyházunk legjobbjaiból haladéktalanul hívjon össze Budapestre, permanens ülésre, szűkebb körű Egyházi Tanácsot;
2. a miniszterelnöknél s a vallás- és közoktatásügyi miniszternél haladéktalanul követelje evangélikus kormánybiztosnak kinevezését.

A gyors és eredményes védekezés mellőzhetetlen feltétele, hogy ezek a szervek különösen pedig az utóbbi, mint a kormány, az egyetemes evangélikus egyház és a Szlovák Nemzeti Tanács közötti érintkezésnek bizalmi közege: működését haladéktalanul megkezdje.

Amidőn tisztelettel megjegyezzük, hogy jelen kiáltványunkat az egyetemes egyházi és iskolai felügyelőnek, az egyházkerületi elnökségeknek, az ev. egyház felső- és középiskoláinak és az egyházi sajtónak egyidejűleg másolatban megküldtük, a periculum in mora kényszerhelyzetére való utalással esedezünk, hogy méltóságos és förtiszteletű Püspök úr kérelmünk tárgyában tett intézkedéséről bennünket a coll. igazgató útján lehetőleg táviratilag értesíteni méltóztassék

Legmélyebb tisztelettel az eperjesi evangélikus egyházkerületi Collegium tanári-kara.”

5. Nyíregyháza, 1918. évi december 4.⁵

„Mélyen Tisztelt Kollégiumi Igazgató Úr!

A kollégiumi tanári kara által kibocsátott s a mai napon kézhez vett kiáltványra vonatkozólag jelentem, hogy püspök urunk nov-30-ika óta Budapesten van és csak dec.7-én érkezik haza. A Pannónia szállóban lehet hozzá sürgönyözni. A kiáltványt csak akkor juttathatom kezébe, ha haza érkezik, mert lehet, hogy egy nappal hamarabb jön haza, s ha a nyomtatvány útban lenne, se Pesten, sem Nyíregyházán nem jutna azonnal hozzá.

Ha haza jön, sürgöny fog menni Eperjesre a kiáltvány ügyben, de esetleg Pesten is olvashatja Raffay püspöknél azt, ha Raffayhoz már szintén elküldetett az.

Hitrokoni üdvözlettel: Hronyecz József püspöki titkár sk.”

⁵ Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inv. č. 205, 5867/1918.

6. Osztópatak, 1918. december 7.⁶

„Nagyságos Collegiumi igazgató úr

A budapesti útjáról szóló tudósítását valamint a nyugtát megkaptam, s az utóbbit aláírva ide rekesztem. Amit én a tárgyalásokról (látok) bár némi vigasztalást ígér, de fájdalom a jó akarat és a körülmények kényszere nem fedik egymást.

Köszönöm, hogy eljár a Collegium érdekében, én első értesítésének vétele után azonnal Eperjesre mentem, hogy a teendőket megbeszéljem a vezető tanár urakkal, de már igazgató urat nem találtam ép úgy a Gimnázium igazgatóját sem, s csak röviden beszélhettem Maléterrel, kinek nem volt még tudomása a megtörtént elutazásról. Teljesen helyeslem az össz tanári kar átíratát, mit a püspökhöz intézett s minék a protestáns egyházak közös actiojára is hatása lehetett. Helyeselnem kell azt is, hogy igazgató úr elfáradt Budapestre, mert esetleges megbeszélésünknek sem lehetett volna más eredménye, mint a tájékozás kérése mire esetleg magam is vállalkoztam volna. De hát az egyre megy, sőt jobb így.

Hogy mi van a sor könyvébe jövőnkről be írva, azt csak a mindenható tudja, de hogy sötétedik a láthatár minden felül, az catastrofát sejtet.

Fogadja igazgató úr őszinte tiszteletem kijelentését: Bánó Árpád coll. felügyelő”

7. Eperjes, 1918. december 15.⁷

„A Tiszai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházkerület Eperjesi Collegiumának Jogakadémiája

Méltóságos Uram!

E percben értesülök arról, hogy Gerhard és Molitor kartársak Méltóságodhoz utaznak. Megragadom tehát az alkalmat, hogy a miskolci áthelyezés kérdésében a fennforgó nehézségekre vonatkozó álláspontomat Méltóságod előtt kifejtsem.

Az egyik probléma ez: Menekülésszerűen hagyjuk-e itt Eperjest, még mielőtt a csehek bejönnék?

Bevárjuk-e az összes alkotmányos tényezők végleges döntését az áthelyezés kérdésében s csak azután egyezünk meg Miskolccal?

Nem tartom kizártnak, hogy a csehek megszállás esetén a nemzetközi és hadi jogra hivatkozva arra az álláspontra helyezkednek, hogy a tót területen minden közjogi természetű vagyont, tehát a Collegiumi intézetek vagyona, felszerelése, irattára az övék, tehát a tanárok és tanulók felett is egyedül ők rendelkeznek és pedig jogilag augusztus óta, amikor ugyanis

⁶ Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inv. č. 205, egyéb jelzet nélkül.

⁷ Evangélikus Országos Levéltár; Tiszai Evangélikus Egyházkerület iratai; V/4. Jogakadémia 1874–1928; 139. doboz.

az entente nekik juttatta a tót földet, tényleg pedig a megszállás pillanatától fogva. Ebből kifolyólag minden olyan cselekményt, tehát az intézet vagyonának, irattárának elvitelét stb. – ami az ő álláspontjuk sérelmét jelentik, lázadásnak minősítenek, s amennyiben az azt elkövető személyeket elfoghatják, velük szemben megtorlással élnek, amennyiben pedig elmenekültek itt maradt vagyonunkat, bútorukat stb. elkobozzák.

Ha tehát az intézet ingóságaival, esetleg csak legfontosabb irataival is elmenekülnénk, esetleg annak lennénk kitéve, hogy itt maradt vagyonunkat elkobozzák. Lehet, hogy túlzott ez az aggodalom, s a cseheknek semmi kifogásuk nem lesz a tekintetben, hogy kitérjünk előlük, sőt talán az irattár és vizsga jegyzőkönyvek elvitelét sem minősítik lázadásnak. Ismétlem azonban, éppen nincs kizárva, hogy a legridegebben a fenti álláspontra helyezkednek. – Minthogy pedig a tanároknak vagyonukkal való elmenekülése legfeljebb abban az esetben lehetséges, ha a csehek még hetekig váratnak magukra, ennél fogva felette meggondolandó vajon csupán a legszükségesebb intézeti felszereléssel és irattárral való menekülés esetén a jelzett kockázatnak tegyük ki magunkat és vagyonunkat.

Ehhez járul az is, hogy hirtelen menekülés esetén a jog és theologiai akadémiáknak a collegium kötelékéből alkotmányos úton való kibocsátása lehetetlen. Viszont kérdéses az is, vajon e nélkül Miskolc belemegy-e érdemlegesen az áttelepítésbe.

Rendkívül súlyos dilemmák ezek, amelyek felett éjjel-nappal töröm a fejemet. Sajnos, a legnagyobb fejtelenség uralkodik a testvérintézetek és a coll. hatóságok részéről, sőt annak jeleit is látom, hogy pld. a gimnázium, amelynek a jövője bármilyen esetben is Eperjesen biztosítva marad, mert hiszen növendékeit túlnyomó részben Eperjesről és környékéről toborozza, szóval »helyi«, nem pedig »országos« jelentőségű iskola. nem szívesen nézi a két akadémiától való megváltást. Mi viszont a coll. szent-egység mártírjai nem akarunk lenni egyrészt, másrészt felülemelkedve az egyéni szempontokra, meg akarjuk menteni az egyháznak és az országnak főiskoláinkat, ha már Eperjesen úgy sincs jövőjük. A gimnázium azonban kézzel-lábbal kapaszkodik belénk s nyomása alatt Eperjes város vezetősége is.

Mindezeknél fogva a dec. 20-ra összehívott ősi pártfogósági gyűléstől nem remélek teljes és végleges felhatalmazást a Miskolccal való tárgyalásra, hanem legfeljebb oly értelmű meghatalmazást, hogy »arra az esetre, ha az akadémia existentialis feltételei a cseh megszállás következtében meginognának«, Miskolccal előzetes tárgyalásokat folytathatok, szóval véglegesen s már most az áthelyezésre vonatkozó egyezséget Miskolccal meg nem köthetem. Ugyanebben az esetben viszont Miskolc esetleg nem lesz hajlandó nagyobb áldozatra, mert arra fog gondolni, hogy fél év múlva visszamegyünk Eperjesre.

Az egyházkerületnek is tulajdonképpen közgyűlésileg kellene dönteni az áthelyezés kérdésében. Én bízom abban, hogy Méltóságos Uram a vis major esetét összes következményeivel együtt fennforogni látja s ezért kértem legutóbbi jelentésemben, hogy mint az egyházkerület elnöksége, a Miskolccal való végleges egyezés megkötésére felhatalmazni, illetve Miskolcon engem legitimálni méltóztatassék.

A két felvetett problémát illetően az én egyéni felfogásom a következő:

Rögtön, még mielőtt a csehek bejönnek, csak az esetben meneküljünk, ha nemcsak az intézet, de a tanárok ingó vagyonának elszállítása is biztosítható. Ellenkező esetben várjuk

be a cseheket, ne vigyünk el semmit. – Amennyiben pedig ők még az irattára is jogot formálnának, a legszükségesebbeket máris másoltatom, hogy az akadémiának Miskolcon való folytatólagos működése lehetséges legyen, s a tanulók tanulmányi érdekei is biztosítva legyenek.

A vis major-ra való tekintettel az áthelyezéshez, illetve a Miskolccal való végleges – esetleg utólagos jóváhagyást igénylő – egyezség megkötéséhez az alkotmányos hatóságok:

Egyházkerületi közgyűlés és az ősi pártfogóság hozzájárulása mellőztessék, hanem végös esetben elegendő legyen Méltóságod felhatalmazása, mint aki felügyeleti jogánál fogva, pláne ilyen rendkívül kockázatos időben – a főiskola érdekeinek megvédésére hivatott és jogosult.

Nagyon kérem sürgős, esetleg távirati utasítását, hogy vajon követhetem-e egészben vagy részben az én egyéni felfogásomat.

A legmélyebb tisztelettel vagyok,

Méltóságos Uramnak alázatos híve: Winkler Károly sk.”

8. Nyíregyháza, 1918. december hó 20.⁸

„Dr. Wallentinyi Sámuel coll. igazgató Úrnak

December 15.-én kelt 556. számú felterjesztésére hivatkozással értesítem, hogy mint decz. hó 29.-én már sürgönyileg értesítettem és, a közölt indoknál fogva az átköltöztetési ügyben Eperjesre nem mehetek fel, hanem kérem, hogy a miniszteri rendelet értelmében járjanak el. Bölcs belátásuk szerint.

Hitrokoni üdvözléssel: Geduly Henrik püspök”

9. Eperjes, 1919. január 8.⁹

„Eperjes sz.kir.város polgármesterétől

Collegium Főgymnázium Eperjes.

Tisztelettel értesítem, hogy a Cseh-szlovák Köztársaság minisztere, Srobár Lőrinc dr. úr önagyméltósága e hó 11-kén szombaton városunkba érkezik. Felkérem, hogy ez alkalomra a Cseh-szlovák Köztársaság színeiből összeállított zászlókat méltóztassék kitűzteni. Amennyiben ilyen zászlókkal nem rendelkeznek, tisztelettel értesítem, hogy azok Gaál András díszítőmesternél (Kossuth Lajos utca) a pénteki nap folyamán beszerezhetők. A főispán úr megbízásából: Faragó József polgármester”

⁸ Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inv. č. 205, 6094/1918.

⁹ Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inv. č. 58, Výročné Zprávy Ev. Kol. Gymnázia v Prešove na Rok 1918/19, 38 p.

10. Eperjes, 1919. évi február hó 14.¹⁰

„A Tiszai Ág. Hitv. Ev. Egyházkerület Eperjesi Collégiumának Jogakadémiája Miskolcon J e g y z ő k ö n y v. A tiszakerületi ág.hitv.ev. egyházkerület eperjesi kollégiuma igazgatóválasztmányának gyűléséről.

Jelen voltak: Bánó Árpád kollégiumi felügyelő, Dr. Sztehló János másodfelügyelő, dr. Valentinyi Samu, kollégiumi igazgató, Bánó Aladár, Bielik László, Farkas Lajos, Körtvélyessy Béla, Schönwiesner János, Szentiványi József, Meliorisz Kálmán, Topperczer Géza, dr. Vogel Béla. Mayer Endre, Draskóczy Lajos, Dr. Szlávik Mátyás, dr. Mikler Károly, Dr. Obetkó Dezső, Gömörly János, Peskó Ödön, Szutorisz Frigyes, Kapi Gyula, Molitor Gusztáv, Frenyó Lajos és Vöröss Sándor jegyző.-

1./ Bánó Árpád kollégiumi felügyelő, elnök meleg szavakkal üdvözli az igazgatóválasztmány megjelent tagjait; szomorú viszonyok között, de a jobb jövő reményében nyitja meg az értekezletet. Mai nehéz helyzetünkben a reménység és a hit erősítse szívünket!

2./ Dr. Valentinyi Samu kollégiumi igazgató az elnökség nevében a következő jelentéseket terjeszti elő:

a/ Püspök úr közli, hogy nincs kifogása az ellen, ha a kollégium két főiskolája ideiglenesen más városba helyeztetik át.

b/ 1918. december 28-án, délben 12 óra 45 perckor csehszlovák csapatok megszállották Eperjes városát. [...]

g/ Január hó 20-án reggel egy cseh-szlovák hadnagy 8 szuronyos őrral a pedellustól a theol. szeminárium termeit akarta lefoglalni katonai irodai célokra. A pedellus tiltakozott s a tisztelet engedelységért a kollégiumi igazgatóhoz utasította. A tisztelet jelezte, hogy délután 3 órakor az igazgatói szobába felkeresi a koll. igazgatót. Koll. igazgató a theol. dékánnal együtt várta is a jelzett időben a tisztelet, de az nem jött el.

h/ Január hó 22-én egy fegyveres járőr egy tiszttel az élén követelte az összes magyar felírások levételét a kollégiumban. – Megtagadtuk.

i/ Január hó 29-én délelőtt 10 órakor egy nagyobb számú fegyveres járőr két tiszttel a koll. központi épületének intézeteibe katonai parancsra beszüntette a tanítást, kijelentvén, hogy valószínűleg febr. 15-ig nem lesz tanítás. A koll. központi épületében lévő összes theol. jogakadémiai és tanítóképző-intézeti tanárokat szuronyos katonák a déli órákban a Fő-utcán végig bekísérték a tüzérlaktanyában, ahonnan egy és ½ óra múlva szabadon bocsátották őket. Lehóczky Egyed tanítóképző-intézeti tanárt azonban, aki a kihallgatás alkalmával önérzetesen adott kifejezést magyarságának, fogva tartották s harmadnapra Illavára internálták öt tanítóval együtt. Ma is ott van. Szálljunk lélekben szeretettel hozzájuk s kérjük az Istent, térjenek minél előbb vissza körünkbe. Kiszabadításuk érdekében nemcsak a kollégium és az egyház járt közbe, hanem 500 eperjesi polgár is memorandumot adott be érdekükben a zsupánál.

¹⁰ Evangélikus Országos Levéltár; Tiszai Evangélikus Egyházkerület iratai; V/4. Jogakadémia 1874–1928; 139. doboz.

Ugyanaznap délután a koll. főgimnázium öt tanárát is előállították, de rövid kihallgatás után szabadon bocsátották őket.

Még ugyanazon a napon délután fegyveres őrsg jelent meg a theol. akad. tanári szobában egy cseh-szlovák hadnaggyal az élén, aki kijelentette, hogy elrejtett titkos iratok felkutatása céljából kutatást rendez az irodában. Dr. Szlávik Mátyás theol. akad. dékán tiltakozott az eljárás és a kutatás ellen, minthogy titkos irat nincs egyáltalában az irodában, iktatókönyvet vezetnek a theológia összes iratairól. Erre a fegyveres őrsg eltávozott.

Másnap, január hó 30-án egy cseh-szlovák tiszt jelent meg a koll. főgimnáziumban, megjelent az összes osztályokban és kijelentette, hogy katonai parancsra körül-belül február hó 15-ig beszünteti az iskolában a tanítást. Az igazgató és a tanári kar kénytelen volt engedni az erőszaknak és hazabocsátotta az ifjúságot. A zsupán intézkedésére azonban febr. 3-án az összes iskolában – kivéve a jogakadémiát – megkezdődött a tanítás. [...]

3./ Koll. igazgató jelenti, hogy f. é. február hó 1-én reggel 9 órakor megjelentek a koll. igazgató irodájában Francisci erdőmérnök. és Halmay h. rendőrkapitány és egy cseh-szlovák katonatiszt és kijelentették, hogy a zsupán megbízásából és támaszkodva a karhatalomra, lefoglalják a kollégium I. emeletét rendőri irodai és laktanyai célokra. Koll. igazgató kénytelen volt az erőszaknak engedni, de kérte az illetőket a három intézet ifjúsága érdekében a lefoglalás mellőzésére, kérése azonban meghallgatásra nem talált és az I. emeleten lefoglalták rendőri célokra összesen 7 termet. A tanári kar megbízásából ebben az ügyben eljár a zsupánnál a koll. igazgató és dr. Flórián Károly koll. pénztáros. A zsupán azt felelte, hogy intézkedése csak ideiglenes és március 1-ére szabaddá teszi a termeket; különben sérelem úgy sem esik a kollégiumon, mert a jogakadémián a II. félévben úgy sem lesz tanítás [...]

4./ Koll. felügyelő bemutatja, dr. Obál Béla, theol.akad. tanár, ezidőszerint kormánybiztos Szombathelyen, 1919. január hó 29-én kelt levelét, amely azonban csak most jutott kezeihez és amely levélben megnevezett tanár tiltakozik az igazgatóválasztmányok múlt alkalommal hozott, reá vonatkozó határozata ellen. A levél így hangzik: »Nagyságos Kollégiumi igazgatóválasztmány! Csak kerülő úton és elkésve vettem a választmány dec. 20-iki gyűlésének reám vonatkozó határozatát. Csodálkozom rajta, hogy akkor, midőn a kormány engem hazafias, nehéz feladatra szemelt ki és azt a felettes hatóságomnak előzetesen bejelentette, a választmány még mindig arra az álláspontra helyezkedik, hogy nekem a kormány megbízásának elfogadására előzetesen engedélyt kellett volna kérnem. Csodálkozom továbbá azon, hogy midőn én a vend-kormánybiztosságra önzetlenül és díjtalanul vállalkoztam, a választmány a szabadságolásom idejére egyszerűen be akarja szüntetni a fizetésemet. [...]

Amennyiben ez nem történnék meg, kénytelen leszek jogtalan eljárás ellen úgy a püspök úrnál, mint a kormánynál jogorvoslatot kérni.« [...]

9./ A jogakadémia dékánja a koll. jogakadémiája jövője, illetve Miskolcra való áthelyezése tárgyában a következő jelentést terjeszti elő: Amint már a múlt évi december hó 20-iki igazgatóválasztmányi ülésben dékán távollétében a prodékán is jelentette, a kollégium egyházi főhatóságának, a tiszai egyházkerület püspökének kérelmére a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1918. évi december hó 7-én 220424- 1918.sz.a. kelt rendelettel a

jogakadémiának esetleg Miskolcra való áthelyezését tudomásul vette és kijelentette, hogy a jogakadémiának az állami költségvetés alapján addig megadott anyagi segítséget Miskolcra való áthelyezése után is megadja, sőt az áthelyezés költségeihez is méltányos összegű segéllyel hozzájárulni hajlandó. Az egyházkerület püspöke erre a lépésre abból az okból határozta el magát, mert Eperjesnek a cseh katonaság részéről várható megszállása a magyar ev. egyetemes egyház egyedüli jogakadémiája Eperjesen való működhetésének létfeltételeit, miután hallgatóit az ország minden részéből kapja, – gyökerében támadja meg.

A koll. igazgatóválasztmány múlt évi december 20-iki ülésében hozott határozattal a jogak. dékánját felhatalmazta arra, hogy az áthelyezés ügyében Miskolc város törvényhatóságával elvileg késznek nyilatkozott a jogakadémia megfelelő elhelyezésére és a kért évi 25.000 (huszonötezer) korona subventió megadására, a tárgyalásokat tovább folytassa, és azok eredményéről tegyen jelentést. A jogakadémiai dékán dr. Obetkó Dezső prodékánnal együtt f. évi január havában Miskolcon megjelent, és mert Miskolc város polgármesterétől hivatalosan értesült arról, hogy időközben a sárospataki ref. jogakadémia egyházi főhatósága részéről, valamint a kassai áll. jogakadémia nevében is lépések történtek aziránt, hogy ezek a jogakadémiák Miskolcon találhassanak otthont, szükségesnek tartotta, hogy a polgármestertől az eperjesi jogakadémiának Miskolcon való elhelyezése iránt most már konkrét választ kérjen. A polgármester úr f. évi január 18-án 1472.sz.a. kelt átiratában a jogakadémia dékáni hivatalával a következőket közölte: »Van szerencsém értesíteni a tekintetes Dékáni Hivatalt, hogy azon esetben, ha a jogakadémia székhelyét Eperjesről f. évi február hó 1-től Miskolcra áttenné, ez időponttól kezdődően a Városház tér 14.sz. alatt, jelenleg a 10. gyalogezred parancsnoksága által elfoglalt, de kiürítés alatt álló II. emeleti helyiségeket ideiglenesen a legnagyobb készséggel bocsátotta a jogakadémia rendelkezésére.« Erről a határozatról a dékán a püspök urat azonnal értesítette, aki válasziratában közölte a dékánnal, hogy a jogakadémia végleges áthelyezéséről intézkedni a koll. pártfogóság és az egyházkerületi közgyűlés illetékes; ideiglenes átköltözés a pártfogóság hozzájárulása esetén eszközölhető.

A tényállás teljes feltárása érdekében jelenti még a dékán, hogy f. évi január hó 29-én az Eperjest megszálló katonai parancsnokság a kollégiumban együtt lévő jogakad. tanári kart karhatalom alkalmazásával letartóztatta, az eperjesi tüzérlaktanyába kísértette és ott a dékánnal közölte, miszerint a tanári kart az előadások folytatásától eltiltja. Egyébként a tanári kart még az nap szabadon bocsátották. Sáros vármegye zsupánja f. évi február hó 1-én a jogakadémia összes előadótermeit katonai karhatalommal lefoglaltatta a tantermekben a rendőrség nyert elhelyezést, a dékánnal pedig a zsupán közölte, hogy felsőbb helyről nyert utasítása értelmében az eperjesi jogakadémia a jelen tanév második felében már nem működhetik.

A kollégiumi igazgatóválasztmány megilletődéssel veszi tudomásul dékán jelentését, amely szerint a jogakadémiának itteni működése ez idő szerint lehetetlenné vált. Megállapítja az igazgatóválasztmány, hogy a jogakadémia székhelyének megváltoztatása tárgyában szorosán véve – a püspök úr távirati válaszána megfelelően – a pártfogóság lenne hivatva határozni; minthogy azonban az adott viszonyok között a postai és vasúti

forgalom szüneteltetése és gyülekezési jog korlátozása miatt ezt az eljárást követni lehetetlen, másrészt a dékáni jelentésben foglalt tényállás sürgős és rendkívüli intézkedést tesz szükségesség, felelősége teljes tudatában, valamint ama magasabb közegyházi és oktatásügyi szempont által vezéreltetve, hogy amennyiben Eperjesen nem lehetséges, akkor legalább a magyar ev. egyetemes egyház területén lévő más alkalmas városban folytathassa ez a régi nagymúltú főiskola további működését egyhangúan kimondja, hogy mindaddig, amíg a koll. jogakadémia Eperjesen való működésének feltételei helyre nem állnak, a collégiumnak ez a főiskolája Miskolcon folytassa működését, s e célból a jogakad. dékán Miskolc város törvényhatósági bizottságával a jogakadémia átköltöztetése, ottani elhelyezkedése és a kilátásba helyezett segítségesség folyósítása inrnt haladéktalanul lépjen érintkezésbe. [...]”

11. Eperjes, 1919. március 6.¹¹

„Van szerencsém közölni Nagyságoddal, hogy politikai kényszer okából valamint a béke és az új viszonyok kifejtése érdekében, továbbá abból a célból, hogy a dicső Collegium intézményeit csendben lehessen átalakítani cseh-szlovák nyelvű evangélikus intézményekké, szükséges az iskolai évet minél előbb befejezni.

Ebből a célból elrendelem a nyári semesternak legkésőbb húsvétig való befejezését, még pedig a tanítóképzőben, gimnáziumban és a theol. akadémián. Továbbá követelem a magyar nyelv és irodalom és történelem tanítása helyett a szlovák nyelv, irodalom és csehszlovák történet tanítását a gimnáziumban és a tanítóképzőben, egyes magyar himnuszok éneklését megtiltom.

Megfelelő szlovákul tudó tanerőket tessék állami költség terhére minél előbb beállítani. Dr. Fábry Pál ispán tanácsot ad, kihez lehet fordulni. A demarkációnális vonalon túli földről való tanulók nem kötelesek a tót órákat látogatni.

A tanári kar a magyar földről való VIII.o. tanulókat idő előtt, azaz április 20-ika előtt érettségi vizsgára bocsáthatja. VIII.o. tanulók, akiknek szándékukban van (a csehszlovák köztársaságban állami, községi, megyei stb.) csehszlovák felső iskolákban tanulni, vagy akik a csehszlovák köztársaságban állami községi, megyei stb. szolgálatba akarnak lépni, ki kell, hogy egészítsék a szlovák nyelvi ismereteiket szlovák intézetben, ott letehetik az érettségi vizsgákat.

Új tanulókat felvenni ebben a nyári szemeszterben a gimnáziumba felvenni nem szabad.

A jövő évi tanítás előkészítésére tessék Pozsonyban minél előbb háromtagú küldöttséget küldeni Dr. Srobár miniszter úrhoz. Leszek bátor írásban vagy táviratilag meghívni az urakat.

Kérem, méltóztassék a colleg. intézetében a békét megőrizni és óvom a tanárokat és a tanulókat minden politikai tüntetéstől, amely a mi államunk ellen irányul. Ellenkező esetben kénytelen volnék az intézeteket idő előtt bezárni.

Tisztelettel: Stefánad Antal a szlovák iskolaügyek áll. referense”

¹¹ Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inv. č. 205, egyéb jelzet nélkül.

12. Eperjes, 1919. március 8.¹²

„A rendőrkapitány panaszt tett nálam, hogy a Collegium kapujára kiakasztott két nyelvű (tót és magyar) felírásokat, amelyet a közönség tájékoztatására kiteszi, napról-napra letépi. Minthogy minden valószínűség szerint a Collegiumba járó akadémiai hallgatók vagy tanítóképzések a tettesek, felkért, tegyem meg a szükséges intézkedéseket ennek megállítására, mert ellenkező esetben a dolognak súlyos következményei lehetnek.

Felkérem tehát a teológiai dékán urat és a tanítóképző intézet igazgatóját, legyenek szívesek az ifjúságot a legkomolyabban és a legszigorúbbra utasítani, hogy ilyen éretlen és súlyos következménnyel járó cselekedettől a jövőben úgy a maguk, mint Collégiumunk érdekében tartózkodjanak.

Sürgős intézkedését és válaszát várva, vagyok tisztelettel: collegiumi igazgató”

13. Eperjes, 1919. március 8.¹³

„Mélyen tisztelt Tanügyi Referens Úr!

Az eperjesi evang. Collégium Végrehajtó Bizottsága f. hó 4-én tartott ülésében, amelyen a Referens úr a Cseh-Szlovák állam kormányának képviseletében jelen volt és tájékozódást szerzett iskolánk szervezete, vagyona és tanulmányi viszonyai felől, azzal a kérelemmel fordulok a mélyen tisztelt Referens úrhoz, hogy tekintettel nagyszámú tanulóifjúságunkra tegye lehetővé az iskolai év szabályszerű befejezését. E kérelemre vonatkozó és f. hó 6-án kelt nagyfotosságú átiratát a Collégium Végrehajtó Bizottságának f. hó 8-án tartott ülésén bemutattam és annak erre vonatkozó válaszát, van szerencsém a következőkben közölni:

A Végrehajtó Bizottság megnyugvással vette tudomásul a Referens úr abbéli kijelentését, hogy a tanévnek szabályszerű befejezését nem ellenzi. Ebben az elhatározásában egyik jelét látjuk annak, hogy a Cseh Szlovák kormány százados múltra tekintő és féltve őrzött autonómiáinkat tiszteletben óhajtja tartani. Igaz ugyan, hogy az iskolai évnek húsvétig való befejezését túl korainak kell tekintenünk, mivel a spanyoljárvány miatt a szorgalmi időből már idáig is több hónapot veszítettünk, azonban belátjuk, hogy az élelmezési nehézségek miatt a tanulók együtt tartása június hó végéig a mai rendkívüli viszonyok között csaknem keresztülvihetetlen. Ezek folytán elrendeltük a folyó tanév legkésőbb f. év április 20-ig befejeztessék.

Tisztelettel közöljük, hogy ez ülésünkön a főgimnázium igazgatóját utasítottuk, hogy a szlovák nyelvi tárgyak tanításáról haladéktalanul intézkedjék. Egyszersmind elhatároztuk, hogy a szlovák nyelvi órák látogatása az összes tanulókra nézve – nemzetiségi különbség nélkül – kötelező. E tárgyak tanításáról a szlovák irodalmi nyelvet ismerő Balló Aurél és Frenyó Lajos főgimnáziumi tanárokat bíztuk meg. Egyébként e kérdésben tanácsát követve, Fábry Pál zsupán úr véleményét is kikérjük.

¹² Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inu. č. 205, 236 sz. 1919.

¹³ Štátny archív v Prešove (ŠA), fond Evanjelické kolégium Prešov (EKP), inu. č. 205, egyéb jelzet nélkül.

A tanítóképző intézetben pedig, ahol a szlovák nyelv a köteles tárgyak között eddig is helyet foglalt, a szlovák nyelv ezután még intenzívebben taníttassék, s kötelezővé tesszük, hogy a tanítóképzésre oly fontos próbatanítások tervezetét azok a növendékek, akik erre képesek szlovák nyelven is kidolgozzák és a gyakorló iskolában szlovák nyelven próbatanításokat tarthassanak.

Minthogy a Referens úr az iskolai és befejezését nem ellenzi, s így tanulóinknak az osztálybizonyítványt kiadhatjuk az iskolai év hátralévő részében, amely tulajdonképpen csak egy pár hétből áll, kívánatosnak látjuk a bizonyítvány szabályszerű kiállíthatása végett a meglévő Rendtartásunkban előírt összes tárgyaknak tanítását. Ép ezért elrendeltük, hogy a tanítás eddigi menetén csak annyiban történjék változtatás, amennyiben a szlovák nyelvi tárgyak intenzív tanítása ezt megkívánja. Ezt egyes tárgyak óraszámának lényeges redukációjával véljük könnyen megvalósíthatónak.

Abban a biztos reményességben, hogy ez intézkedésünk a Referens úr helyesléssel találkozik, – tisztelettel közöljük, hogy a Referens úr kifejezett óhajtságának megfelelően utasítottuk a főgimnázium igazgatóját, tudassa előszóval és a hirdető táblán írásban azokkal a tanárokkal akiknek szándékuk van a cseh-szlovák felsőiskolában tanulni, vagy a cseh-szlovák köztársaságban állami-, községi, megyei stb. szolgálatba lépni, hogy kötelesek szlovák nyelvi ismereteiket szlovák intézetben kiegészíteni és hogy az érettségi vizsgálatot is ott tehetik le. Kérjük azonban a Referens urat, szíveskedjék az idő rövidsége miatt ezt az intézetet mielőbb megnevezni, hogy a jelentkező tanulókat oda utasíthassuk.

Végül kötelességünknek tartjuk annak a kijelentését, hogy fenti intézkedéseink egyáltalában nem praejudikálnak a jövő tanévre vonatkozólag és hogy Collégiumunk autonómiáját, mint a múltban úgy a jövőben is feltő gonddal óhajtuk megőrizni, erre kötelez bennünket Collégiumunk százados múltja, őseink iránti kegyeletünk és protestáns lelkületünk.

Tisztelettel közöljük végre a Referens úrral, hogy kívánságának megfelelően Végrehajtó Bizottságunk képviselőjében Dr. Wallentinyi Samu Kollégiumi igazgató, dr. Flórián Károly, Kollégiumi pénztáros és Gömör János Kollégiumi igazgató urakat felhatalmazzuk arra, hogy a Referens úr esetleges meghívására Pozsonyba menjenek, és ott érdekeinket képviseljék.

Az eperjesi evang. Collégium Végrehajtó Bizottságának nevében

Tisztelettel collégiumi felügyelő”

14. Miskolc, 1919. október 15.¹⁴

„Jegyzőkönyv. Felvétel az eperjesi ev. egyházkerületi Collegium miskolci jogakadémia tanári karának a jogakadémia tanács termében tartott üléséről.

Jelen vannak: Dr. Mikler Károly dékán, elnök, Dr. Maléter István, Dr. Obetkó Dezső, Dr. Sztehló Zoltán tanárok.

¹⁴ Evangélikus Országos Levéltár; Oktatási Intézmények Iratai; A Tiszai Egyházkerület Eperjesi majd Miskolci Jogakadémiája; 8; Kari ülések jegyzőkönyve 1910–1919; 276–277.

1./ Dr. Mikler Károly dékán üdvözli a tanári kart, amely az akadémia új otthonában első rendes ülését tartja. Megilletődve ecseteli a legutóbbi év történetét, amely a korszak a főiskola fennállása óta a legválságosabbnak mondható. Egyenként rámutat e küzdelmes időszak nevezetesebb mozzanataira, kiindulva abból az örökké szomorúan emlékezetes eseményből, hogy 1918. dec. 28-án ellenséges cseh megszálló csapatok vonultak be Eperjesre. Amit már jóval előbb sejtett, az pár nap alatt bekövetkezett. A megszálló csapatok parancsnoka és az Eperjesen székelő cseh politikai hatóság feje rövid úton közölte a Collegium hatóságával, hogy a jogakadémia egyáltalán nem működhetik többé. 1919. évi január 29-én cseh katonai őrzőegység egy cseh tiszt vezetésével megjelent a dékáni hivatalban, s a tanári kart egybegyűjtve, őrizetbe vette, majd a tüzérlaktanyába kísérte, ahonnan még aznap mindegyik tanárt haza bocsátván, újjólag értésére adták a dékánnak, hogy a coll. jogakadémián az előadások beszüntetendők. Minthogy pedig ennek bekövetkezésével a dékán már 1918. év dec. hó elején, a nyugat magyarországi cseh megszállás napjaiban számot vetett, 1919. dec. 5-én Geduly Henrik püspök úr öméltóságával Lovász Márton vallás- és közoktatásügyi miniszternél megjelenve, a jogakadémiának Miskolcra való áthelyeztetését kérelmezték. A minisztérium ezt 220424/1918.sz. rendelettel teljesítette, kijelentve, hogy a jogakadémiának az állami költségvetés alapján eddig megadott anyagi segítséget új székhelyén is biztosítja s az áthelyezés költségeihez méltányos összegű segéllyel hozzájárulni hajlandó. Ezen az alapon és az eredmények mindinkább kényszerítő hatása alatt járult hozzá az ideiglenes áthelyezéshez a Coll. igazgató választmányja is 1919. évi február hó 14-én tartott ülésén. Ehhez az egyházkerület képviselőjében Geduly Henrik püspök úr már előzetesen hozzájárulván, a dékán 1919. évi március 14-én a jogakadémiának Miskolcra való tényleges átköltöztetését megkezdte. Ő maga a dékáni iratokkal ezen a napon utazott el Miskolcra. Március 18-án már az összes felszerelés, berendezés, könyvtár, irattár stb. Miskolcon volt. – Miskolc város 1918. évi dec. hó 19-én hozott, s irattárunkban fekvő határozatának megfelelően készséggel támogatta a főiskolának Miskolcra való elhelyeződését. A tulajdonát képező Városház tér 14. sz. a. épületben 14 helyiséget bocsátott rendelkezésre, s ahol a dékán nyomban megérkezésének, vagyis 1919. március 15-én hivatalos működését megkezdte, s erről úgy a püspök úr öméltóságát, valamint a vallás és közokt. ügyi minisztériumot értesítette.

Már-már azt reméltük, hogy az akadémiánk egyébként igen megfelelő fekvésű Miskolcon zavartalanul működhetünk tovább. Sajnos a március 21-én kiütött forradalom s ezt követő proletárdiktatúra már április hó vége felé az akadémia működésének felfüggesztését hozta magával.

Májusban az akadémia személyzete, az akadémia jövője érdekében kénytelen volt a várost elhagyni, mert semmiképpen sem teljesíthette a diktatúra helyi politikai és katonai tényezőinek azt a követelését, hogy a propaganda szolgálatába álljon.

A diktatúra bukása után román csapatok szállták meg Miskolcot, s egyelőre szept. elején az akadémia nem volt megnyitható. A dékán már aug. 17-én, majd szept. elején újból is érdeklődött a minisztériumban a főiskolák megnyitása iránt, s az ügyosztályvezető úrtól úgy értesült, hogy azt csak október 1-ére tervezik. Egyébként szóbeli felhatalmazást nyert arra,

hogy a rendkívüli viszonyokra való tekintettel belátása szerint intézkedjék. A román megszállás szeptember 24-én már lehetővé tette, hogy Miskolcra utazzék. Október 1-én pedig a tanévet megnyitotta, s erről a sajtó útján az érdekelteket tudósította.

Külön is üdvözli a dékán Dr. Sztehlo Zoltán új kartársat, aki a coll. igazgatójával 1919. február 14-iki határozata alapján a coll. felügyelő és a püspök úrnak márc. 22-iki 504.sz.a. kelt határozatával jogakadémiánkon a római jog ideiglenes rendkívüli tanárává neveztetett ki és kinek eddigi magántanári működése s ismert tudományoszeretete és képzettsége garancia arra, hogy a főiskola benne értékes tanerőt nyert. Dr. Sztehlo Zoltán 1919. március hó második felében Jogakadémiánkon működését megkezdte.

Bemutatja még a dékán az áthelyezés óta érkezett fontosabb rendeleteket, megkereséseket és pedig:

Püspöki leirat közli a népbiztosságnak a vizsgálatok felfüggesztéséről szóló rendeletét. (IV/13. 1402 sz.)

A sárospataki jogakadémia igazgatósága kész és aláírt kérvényt küld a közoktatásügyi népbiztossághoz címezve, s csatlakozásra és aláírásra hívja fel tanári karunkat. A beadványban kéri, hogy egyesülve a miskolci jogakadémiával, a kormány munkásegyetemeket állítson fel Miskolcon. A dékán nem találta célszerűnek, sem pedig jogosultnak, hogy a sárospataki akcióhoz karunk csatlakozzék, s az átiratot és beadványt irattárba helyezte. (1408. és 1419.sz.)

A miskolci lakáshivatal határozata, mely szerint a jogakadémia helyiségekből 8 szobát a vörös dandár és ezredparancsnokság részére lefoglal. (1410.sz.)

2./ Dr. Obetkó Dezső prodékán jelentést tesz e minőségében Eperjesen 1919. márc. 14-től 1919. okt. 12-ig kifejtett működéséről, s bemutatja az oda érkezett hivatalos ügyiratokat.

1919. május 18-án Dr. Obetkó Dezső prodékán megérkezett Miskolcra, s minthogy a dékán, valamint Dr. Sztehlo Zoltán akkor már nem voltak itt, átvette a dékánátus vezetését. Május 20-án azonban a hadiállapot miatt ő is elmenekült. Távozása után másnap vörös katonák betörték a coll. Jogakadémia helyiségbe. Elvitték az írógépet, egy órának a szerkezetét, a dékán ruha és ágyneműit, valamint dr. Obetkó Dezső ruháit.

A kar a prodékán jelentését tudomásul veszi.”

15. Miskolc, 1919. október 19.¹⁵

„A Tiszai Ág. Hitv. Ev. Egyházkerület Eperjesi Collégiumának Jogakadémiája, Miskolcon

A vallás és közoktatásügyi minisztertől 178022/919.B.XVI.sz.t. Dr. Hebelt Ede jogakadémiai tanárnak, Budapest.

¹⁵ Evangélikus Országos Levéltár; Tiszai Evangélikus Egyházkerület iratai; V/4. Jogakadémia 1874–1928; 139. doboz.

Önt hivatali elődöm folyó évi január hó 11-én 7520.sz. a. kelt rendeletével a vezetésem alatt álló minisztériumba három hónapi időtartamra szolgálattételre beosztotta. E beosztás határidejének elmúltával a tényleg fennállott közoktatásügyi népbiztosság folyó évi április hó 28-án 86272. sz. alatt az Ön központi szolgálattételre való beosztását további intézkedésig meghosszabbította.

Ezt a rendeletet hatályon kívül helyezem, s egyúttal intézkedtem, hogy berendelése tartamára utalványozott havi 1000 korona tiszteletdíjat beszüntessék. Intézkedtem továbbá, hogy a tanácsköztársaság által létesített munkásegyletem likvidálása munkálatait a budapesti tudományegyletem megbízottja végezze el, mihez képest felhívom Önt, hogy a munkásegyletemre vonatkozó összes iratokat a budapesti egyetem rektori hivatalának haladéktalanul szolgáltatassa át.

Budapest, 1919. szeptember hó 1-én.

A miniszter helyett: Dr. Tóth s.k.h. államtitkár”

A fenti másolat eredetijére Dr. Hebelt Ede 1919.szept. 25-én, Miskolcon, a jogakadémiai dékáni hivatalban, saját kezűleg a következőket jegyezte fel:

„1919. május 2.-án megbízás[t kaptam] jogi és közgazdasági előadások tartására a munkásegyletemen. 1919. május 30-án a munkásegyletem társadalomtudományi és közgazdasági kara vezető teendőinek ellátására. Aug. 11.-én megbízást kaptam a munkásegyletem likvidálására, amit a jelen végzés – Német Artúr kezdeményezésére – hatályon kívül helyez.

A másolatok hitelül: Dr. Mikler Károly s.k. a jog- és államtudományi kar e.i. dékánja”

16. Miskolc, 1919. október 21.¹⁶

„A Tiszai Ág. Hitv. Ev. Egyházkerület Eperjesi Collégiumának Jogakadémiája, Miskolcon

Méltóságos és főtiszteletű Püspök Úr!

A vezetésemre bízott egyházkerületi jogakadémia működéséről Méltóságodnak legutoljára 1919. márc. hó 19.-én 1265. sz. alatt és ápr.1-én 1399. sz.a. tettem jelentést. Az azóta lefolyt küzdelmes időszak eseményeiről – bármennyire szerettem volna is s bármennyire szükségünk lett volna Méltóságodnak kitartásra buzdító támogatására a proletárdiktatúra néven ismert rémuralom által teremtett helyzetnél fogva, majd a még ma is fennálló vasúti és postai forgalom korlátozása miatt jelentést nem tehettem, s kénytelen voltam jogakadémiánk ügyeit – Méltóságodnak még f. év tavaszán adott felhatalmazása alapján is – legjobb belátásom szerint és az adott viszonyok szerint intézni.

¹⁶ Evangélikus Országos Levéltár; Tiszai Evangélikus Egyházkerület iratai; V/4. Jogakadémia 1874–1928; 139. doboz; 970/1919.

Abban a reményben, hogy valami módon sikerül most már Méltóságoddal írásbeli összeköttetést találni, megragadom az alkalmat, hogy jogakadémiánknak a jelzett időszakra vonatkozó működéséről s mai helyzetéről az alábbiakban hivatalosan jelentést tegyek.

Az Eperjesről Miskolcra áthelyezett jogakadémia alighogy itteni működését megkezdte 1919.márc.15.:/ azt csakhamar beszüntetni volt kénytelen.

A »Népszava« c. lap márc. 30.-iki száma közölte, hogy az összes iskolákat, tehát jogakadémiánkat is, a kormányzótanács veszi át. – Erre vonatkozólag jelentem, hogy a tényleg fennállott tanácsköztársaság kormánya ezt a rendeletet velünk szemben sem központi, sem helyi szervei által végre nem hajtotta; ellenben a vizsgálatok tartását – amint azt Méltóságodnak ápr.13.-án vett 589. sz. leirata közölte – majd ugyanakkor az előadások tartását felfüggesztette. A helybeli vörös tüzezezred parancsnoksága kísérletet tett arra, hogy alulírott és a szintén itt tartózkodó dr. Sztehlo Zoltán jogtanár a vörös tüzezezred tisztikara és altisztjei számára szociológiai előadásokat tartsanak. A sárospataki jogakadémia igazgatósága pedig ápr. 18.-án kelt átiratában az iránt keresett meg, hogy a két akadémia tanári kara közös beadványt intézzen a helybeli kultúrbiztoshoz aziránt, hogy a két akadémia egyesítése útján Miskolcon munkásegyletem létesíttessék, s eziránt a közoktatásügyi népbiztossághoz felterjesztés intéztessek. Megküldték a részükről már aláírt kész beadványt is. A kívánt szociológiai /helyesebben propaganda:/ előadások megtartására sem alulírott, sem Dr. Sztehlo Zoltán nem vállalkozott. A sárospataki akadémia igazgatóságának átiratát pedig irattárba helyeztem, s egyben értesítettem a sárospataki akadémia igazgatóságát, hogy ebben a kérdésben érdemileg különben is a tanár kar van hivatva határozni, amely pedig – túlnyomó részében – Eperjesen van. Minthogy ilyen viszonyok között nem csak hogy további itteni tartózkodásomnak célja nem volt, hanem a fenti két követelés bármelyikének teljesítése – még kényszer hatása alatt is – felfogásom szerint – az akadémia kárára vált volna, ennél fogva április hó 27-én Balatonszemesre utaztam, s ott vártam be a proletárdiktatúra megszűnését annál is inkább, mert a közbejött harci események lehetetlenné tették azt, hogy akár Miskolcra, akár családomhoz Eperjesre utazhassam. Május hó derekán Miskolcra Eperjesre költözött Dr. Sztehlo Zoltán is. Az akadémia helyiségeit lezártuk, s felügyeletére a helybeli ev. lelkész urat kértük fel. Közben ápr. hó 18-20, napjain, Miskolcon tartózkodott Dr. Obetkó Dezső prodékán, aki azonban április 21-én Miskolcra bevonuló vörös hadsereg megérkezése előtt közvetlenül – visszautazott Eperjesre.

Április 28-án Miskolc város lakáshivatala az akadémia helyiségeiből 8. szobát a vörös-őrség dandár és ezred irodái részére foglalt le, majd a lakáshivatal is tantermeinkbe költözött. Összes ingóságainkat két helyiségbe gyűjtöttük össze, s így maradt az szeptember 25-iki megérkezésemig. A vörös uralom idején elrekvirálták írógépünket, s az egyik óra szerkezetét vitték el. Egyéb kárt az akadémia nem szenvedett, ellenben alulírottak és Dr. Obetkó Dezsőnek ruha és ágyneműit a Dr. Obetkó Dezső eltávozása utáni napon: május 21-én a vörös katonák elrabolták.

A proletárdiktatúra bukása után, mihelyt a vasúti forgalom megengedte, vagyis aug. hó 14-én Balatonszemesről felutaztam Budapestre, s a minisztériumban utasítást kértem az akadémia további működését illetőleg. Tóth Lajos h. államtitkár, mint a főiskolai ügy-

osztály vezetője, egyelőre nem tudott irányt szabni működésünknek, s későbbi jelentkezésre hívott fel. Minthogy Huszár miniszter úr ugyanakkor a proletárdiktatúra alatti szabálytalan áttérések reverzálisok érvényének elbírálása céljából tartandó szaktanácskormányra hívott meg, valamint a pozsonyi egyetem Győrbe való esetleges áthelyezésének és a pozsonyi ev. theol. akadémiával való egyesítésének előmunkálataival bízott meg; végül Dr. Raffay Sándor püspök úr felkérésére és a minisztérium sürgetésére az esetleg leválandó országrészekben levő ev. egyházközösségek és iskolák jövőben jogállására vonatkozó tervezetet kellett elkészítenem, ennél fogva aug. hó végéig Budapesten maradtam, s aug. 30.-án Tóth Lajos h. államtitkár úrtól azt az információt vettem, hogy a főiskolák okt. 1-én fognak megnyílni. Ehhez képest Miskolcra hirdetményt küldtem, a jogakadémiának okt. 1-én leendő megnyitása tárgyában.

Miskolcra szept. 24-én érkeztem. Minthogy az akadémia helyiségeit kényszerűségből a városi lakáshivatal, rokkantügyi hivatal és állategészségügyi hivatal foglalta le, első teendőm volt a helyiségek felszabadítását kieszközölni. 8 helyiséget vissza is kaptunk. 4 helyiségben még mindig a lakáshivatal van elhelyezve. Nagyon megnehezíti helyzetünket az, hogy Miskolc város törvényhatósági bizottsága 1918. dec. 19-én elvileg a legmesszebb menő támogatást helyezte ugyan kilátásba, az anyagi támogatás és az elhelyezés tekintetében konkrét határozatának meghozatalát azonban arra az időre halasztotta, amikor a fenntartó hatóság az akadémiának véglegesen Miskolcra való áthelyezését fogja kimondani. Minthogy pedig ilyen határozatunk nincs, az ideiglenes áthelyezést kimondó határozatot pedig a törvényhatósági bizottság előtt bemutatni kockázatosnak tartom, ennél fogva az anyagi támogatás folyósítása, fűtőanyag kiutalása további helyiségek átengedése iránt annál kevésbé merek a városi tanácshoz fordulni, mert egyrészt már eddig is tetemes áldozatot hozott, másrészt – mint jelenleg minden nagyobb város – leírhatatlan lakásigénnyel s pénzzavarokkal küzd, úgy hogy a városi hivatalokat is a legsiralmasabban tudja elhelyezni. Egyelőre tehát azt gondolnám, hogy az akadémia – összes tanárainak odaadó munkásságával bizonyítsa be a város közönségének, hogy milyen nagy értéket nyertek az áthelyezéssel és csak majd később, amikor ez az idő elkövetkezik, forduljunk további igényekkel a törvényhatósághoz. Jóllehet – az Eperjesről jött kartársak előadása szerint – az ősi pártfogóság messzemenő határozatokat hozott már is, főként a collégiumi főgimnázium jövője tekintetében, én mégis teljes mértékben osztom Méltóságodnak egyik tavaszi leiratában elfoglalt azt az álláspontját, hogy a jogakadémiának Miskolcra való végleges áthelyezése kérdésében csak is mindkét collégiumi fenntartó tényező, sőt az egyetemes közgyűlés határozhat. Mindamellet az akadémia jövőjének megalapozhatása érdekében nagyon kívánatosnak mutatkozik, hogy ez az elhatározás mielőbb bekövetkezzék. Szerény véleményem szerint Eperjes város nincs abban a helyzetben, hogy valaha is Miskolccal versenyző támogatást adhasson a jogakadémiának. Viszont a jogakadémia – a háborús évek alatti megrázkódtatás következtében – további fejlődés képességének, sőt pusztá fennmaradhatásának feltételeit is inkább megtalálja Miskolcon, mint Eperjesen.

Az itteni előadásokra vonatkozólag jelentem Méltóságodnak, hogy alulírott és Dr. Sztebló Zoltán f. év. március 16-tól, mindaddig, amíg a tanácskormány el nem tiltotta, a tanrendben előírt és helyettesített tárgyaikat előadták.

A jelen tanévet, a minisztériumtól nyert utasítás értelmében okt. 1-én megnyitottam. Ezen a napon megérkeztek Dr. Maléter István és Dr. Szebhlo Zoltán tanárok; okt. 14.-én pedig megérkezett Dr. Obetkó Dezső. Okt. első napjaiban egy napig itt volt Dr. Hebelt Ede is, aki innen Eperjesre utazott, mert távollétében a cseh hatóság kilakoltatta. Dr. Hebelt és Dr. Flórián Károly jelenleg is Eperjesen vannak. Utóbbit több ízben felhívtam itteni működésének megkezdésére; úgy tudom azonban hogy collegiumi pénztárosi elfoglaltsága miatt egyelőre nem szándékozik átjönni. A csehek ugyan lefoglalták a coll. vagyont, Dr. Flórián Károly azonban, mint pénztáros, egyrészt a háborús évek zárszámadatainak munkálatait végzi, másrészt cseh tutela alatt egyéb pénztárosi teendőket is ellát. [...]

A személyi ügyeket illetőleg mellőzhetetlenül fontosnak tartom még Méltóságodnak a következőket is jelenteni: Aug. havában a jelenlegi kormánynak a hivatalos lapban közzétett egyik rendeletét olvastam, amely szerint a tanácsköztársaságot active szolgált közalkalmazottaknak igazolási eljárás alá vonandók és a súlyosabbnak látszó esetekben az illetékes hatóság a felfüggesztést is elrendeli. Ez a rendelet – tudomásul vétel végett – az egyházi hatóságoknak is kiadatott. Nem tudom vajon Méltóságod megkapta-e és hogy az abban körülírt eljárást méltóztatik-e alkalmazni, avagy zsinati törvényünk alapján indíttat vizsgálatot?

A kartársakat – Dr. Flórián Károly – kivételével nyilatkozattételre felhívtam, s Dr. Obetkó Dezső, Dr. Maléter István és Dr. Szebhlo Zoltán azt jelentették, hogy a tanácsköztársaságot nem szolgálták. Alulírott dékán sem szolgált. Dr. Hebelt Ede alatt mellékelt adatokat közölte jelentésképpen. Dr. Obál Béla, aki nálunk, mint a német nyelv magántanára működött, nyilatkozatra felszólítható nem volt. Tudtommal Vas vármegye direktóriumnak elnöke, majd budapesti munkásegyleti tanár volt. Úgy hallom, hogy körözik, de eddig fel nem találták. Dr. Hebelt Ede – saját bemondása szerint – mint védő jelentkezett a budapesti rendőrfőkapitányságnál, azonban pár napig, mint védőt, »örizetbe vették, majd elbocsátották.«

Amidőn arra kérem Méltóságodat, hogy jelentésemet tudomásul venni s a jogakadémia igazgatására vonatkozólag mielőbb utasítani méltóztassék, vagyok,

*Méltóságos és főtiszteletű Püspök Úrnak legmélyebb tisztelettel, alázatos szolgálója
Dr. Mikler Károly s.k. a jog- és államtudományi kar e.i. dékánja”*

17. Miskolc, 1919. november 25.¹⁷

„J e g y z ő k ö n y v. Felvétetett a miskolci evang. egyházkerületi jogakadémia tanári karának rendkívüli üléséről.

J e l e n v a n n a k:

Dr. Mikler Károly dékán elnöklete alatt: Dr. Obetkó Dezső, dr. Szlávik Mátyás, dr. Maléter István és dr. Szebhlo Zoltán rendes tanárok.

Dékán az ülést megnyitván, előadja, hogy a rendkívüli jogkari értekezlet összehívását a vallás és közoktatásügyi minisztériumtól érkezett két rendelet folytán tartotta szükségesnek. Bemutatja a vallás és közoktatásügyi minisztériumnak 192117/1919 és 195638/1919

¹⁷ Evangélikus Országos Levéltár; Tiszai Evangélikus Egyházkerület iratai; V/4. Jogakadémia 1874–1928; 139. doboz.

számu rendeleteit. Az előbbi jóváhagyólag tudomásul veszi a folyó félévi tantervet, s egyben az akadémia működéséről, a tényleg működő tanárokról, a beíratási határidőről s arról kíván jelentést, vajon egyes tanárok tartottak-e a folyó évi szeptember havában Eperjesen alapvizsgálatokat? Az utóbbi rendelet a folyó félévi rendes és utólagos beíratkozási határidő, valamint az előadások megkezdésének időpontjára nézve kíván jelentést s egyben a szervezeti szabályzat egy példányának felterjesztésére hív fel.

A tanári értekezlet megállapítja, hogy:

1./ A folyó félévi tanrendben szereplő jogtanárok közül Miskolcon tényleg előadásokat tartanak: dr. Mikler Károly, dr. Obetkó Dezső, dr. Maléter István, dr. Szlávik Mátyás és dr. Sztehló Zoltán. Eperjesen tartózkodik dr. Flórián Károly, aki a Collegiumnak egyuttal pénztárosa is lévén, a csehek által zárlat alá vett collegiumi vagyon zárszámadását, likvidálását és cseh tutela alatti kezelését végzi s tekintettel a közel háromszáz éves főiskolának az országos szerencsétlenség folytán kockára vetett létérdekeire, indokoltnak látszik, hogy egyelőre ott teljesítse kötelességét. Jelen félévi tantárgyait és pedig a közgazdaságtant dr. Mikler Károly, a pénzügyi jogot dr. Obetkó Dezső adják elő.

Ezt a Miskolcon 1919. évi október hó 15-én tartott jogkari értekezlet határozta el.

Folyó évi október hó első napjaiban szolgáltatételre megjelent Miskolcon Dr. Hebelt Ede nyilvános rendes jogtanár is. Minthogy azonban nevezett a tanácsköztársaság szolgálatában állott, ez okból a kar útján az egyházi főhatóságoktól szabadságot kért mindaddig, amíg a dékáni hivatal részéről az egyházi főhatósághoz intézett jelentés alapján esetleg ellene megindítandó eljárás azt indokolni fogja. Nevezettet a tiszai ev. egyházkerület püspöke folyó évi október hó 30-án 920. szám alatt kelt rendeletével az egyházi alkotmány 357 §-a alapján nyilatkozatra már felhívta. [...] Üresedésben van 2 tanszék u.m. a büntetőjog és jogbölcsélet, valamint a közigazgatási jog-statisztikai tanszéke. – Az előbbi Dr. Moór Gyulának a folyó év elején a kolozsvári egyetemre, – utóbbi dr. Ereky Istvánnak a pozsonyi egyetemre történt kineveztetése folytán üresedett meg. Ezekre a tanszékekre vonatkozólag a fenntartó hatóság annak idején úgy határozott, hogy azokat a háború befejezéséig nem tölti be, nehogy alkalmas és érdemes szakférfiak, hadi szolgálatuk miatt, a pályázásban akadályozva legyenek, s méltatlanul hátrányt szenvedjenek. Tekintettel azonban arra, hogy a jogakadémia kormányzó hatósága a háború folyamán megüresedett tanszékek betöltésének függőben tartása tekintetében a méltányosság legmesszebb menő határáig is elment, ennél fogva a tanári kar már a folyó évi február hó 14-én tartott igazgató választmányi ülésen a tanszékek sürgős betöltését javasolta. Az igazgató választmány a javaslatot el is fogadta, sőt tekintettel arra, hogy a cseh megszállás következtében a választmány jövőbeli összehívása kivihetőnek nem látszott, tanárválasztó hatáskörét együttesen az egyházkerület püspökére és a collégiumi felügyelőre ruházta. Ily módon töltetett be a római jogi tanszék még folyó évi márciusi havában. A másik két tanszék betöltését azonban a bekövetkezett proletárdiktatúra, majd a román megszállás mind a mai napi megakadályozta.

Nyíregyházán székelő egyházi Főhatóságunkhoz intézett jelentéseink és előterjesztéseink sorsáról bizonytalanságban vagyunk, pedig karunk már a közigazgatási jog-statisztikai tanszék betöltését is folyamatba tette. Reméljük, hogy az érintkezés akadályai mihamarabb megszűnnek, úgy, hogy a közigazgatási jog-statisztika tanszéke a jövő félévre már betölthető

lesz. – A 10-ik rendes tanszék /:bölcselettörténet és művelődéstörténet:/ – amely a háború kiütésének évében szerveztetett – betöltése szintén annyira előrehaladt stádiumban van, hogy mihelyt az egyházi Főhatósággal a postai vagy vasúti érintkezés lehetővé válik, Dr. Bruckner Győző a budapesti tudományegyetemen a művelődéstörténetből képesített egyetemi magántanárnak, jelenleg jogakadémiánk magántanárának rendes tanárként való meghívataira iránt szándékozik karunk előterjesztést tenni. Jelenleg még tehát az üresedésben levő tanszékeket helyettesítés útján látjuk el.

2./ A jelen jegyzőkönyv kiegészítő részét képező, s annak idején kifüggesztve volt hirdetés szerint is az 1919/20 tanévet október 1-én nyitottuk meg. [...] Az utólagos beíratkozási határidő október 16-31-ig tartott. Az azontúl beiktatás végett jelentkezők elutasítottak, jól lehet az irattárunkban elfekvő kérvények igen sok esetben méltánylást érdemlő indokot hoztak fel igazolásul. 1: Nem értesültek az akadémia működéséről, Olasz hadi fogságban voltak, útlevelet nem kaptak, internálás veszélyének voltak kitéve stb.:/

A beíratási rendes és utólagos határidő megállapítása tekintetében – a rendkívüli viszonyokra való figyelemmel – sem szervezeti szabályaink, sem a 128000/1911 sz. miniszteri rendelettel, illetve a 84962/1902 sz. miniszteri rendelettel kiadott szabályzat nem lehetnek mérvadók, hanem csupán az a szóbeli irányítás és felhatalmazás, amelyet a jogakadémia dékánja Dr. Tóth Lajos h. államtitkár úr Öméltóságától volt szerencsés nyerni. Folyó évi augusztus hó végén ugyanis, majd ismételen szeptember hó elején Dr. Mikler Károly dékán megjelent az ügyosztályban, illetve a helyettes államtitkár úr előtt s a rendkívüli viszonyokra való tekintettel utasítást kért a közeledő tanév megnyitása tekintetében. A h. államtitkár úr lényegében a következőkben volt kegyes nyilatkozni: »A főiskolák tanévének megnyitása tárgyában intézkedés még nem történt. Az a terv s a rendelet rövidesen ki is bocsátatik, hogy október 1-én kezdjék meg működésüket olyformán, hogy október 1-12-ig rendes beíratási határidő lesz; október 16-án pedig az előadások kezdődjenek. Egyébként – mondotta Öméltósága – tessék belátása szerint eljárni.«

Tanári karunk a kilátásba helyezett rendeletet a mai napig sem kapván meg, a nyert szóbeli irányításnak megfelelően úgy határozott, hogy a rendes beíratási határidő október 1-12-ig tartson. Az utólagos felvétel határidejét október 31-ig szabta meg. Úgy véljük, hogy ezzel a minimális méltányosságot alkalmaztuk csupán, mert hiszen a román megszállás veszélyei, az utazás nehézségei, jogakadémiánk megnyitása közhírré tételének akadályai, a szülőkkel és az ifjúsággal való postai érintkezésnek lehetetlensége: száz és száz joghallgatót hozott még így is abba a helyzetbe, hogy öt évi hadiszolgálat, keserves hadifogság, betegség stb. elszenvetés után sem tudott főiskolai tanulmányaihoz hozzáfogni. – Nem mentünk tovább a méltányosság terén, bármennyire indokoltnak látszott volna per analógiám a Nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi minisztériumnak az 1918/19 tanév második félévi utólagos beíratásaira vonatkozólag kiadott rendeletét venni zsinórmértékül, amikor ugyanis az utólagos felvételi határidő március 31-ig terjesztetett ki.

3./ Az Eperjesről-Miskolcra áthelyezett jogakadémia tanárai az áthelyezés után – ismét csak a sokat sújtott szülők és ifjak iránti méltányosságból, valamint az áthelyezés, majd a beállott proletárdiktatúra következtében – néhány vizsgát Eperjesen vettek ki.

Tették ezt csakis azokkal szemben, akik a vizsgára jogosító féléveiket előzetesen szabály szerint lehallgatták. Tették azért is, mert a cseh politikai és katonai hatóságok 1919. január havában az akadémia egész hazafias érzésű tanári karát letartóztatván, az akadémia működését eltiltották, s csak később, az áthelyezés (1919. március 14.) után engedték meg az elmaradt jelölteknek levizsgáztatását. A vizsgák mindenkor szabályszerűen megalakított bizottságok előtt folytak, amennyiben ugyanis a kommunizmus folytán Eperjesre visszatért tanárok elegendő számban voltak a bizottságok megalakítására. Folyó évi október hó 15-én Miskolcon tanévnyitó értekezletünket tartván, erről az alulírt dékán a prodékán hivatalos jelentéséből értesült. Az értekezlet – a rendkívüli méltánylást érdemlő körülményekre való tekintettel – tudomásul vette a jelentést, egyben azonban a csatolt jegyzőkönyvi kivonat tanúsága szerint már akkor kimondotta, hogy Eperjesen további vizsgálat – bármely esetben is – nem tartható, hanem csak Miskolcon.

4./ A tanári értekezlet végül megállapítja, hogy az Eperjesről-Miskolcra áthelyezett jogakadémia – éppen az áthelyezés folytán és sok száz ifjúnak ahhoz kapcsolódó – tehát közérdeknél fogva, továbbá az állam közvetlen rendelkezése alatt álló főiskolák is évtizedek óta teszik – október 2-án megkereste a fővárosi napilapokat, hogy a jogakadémia megnyitására és a beiratkozásokra vonatkozó hirdetőmenty közölni szíveskedjenek. Minthogy sajnos a közérdekű hírt a lapok nem közölték, ennél fogva október 9-én, 83 iktatókönyvi szám alatt a kérelmet megismételtük. Ennek sem volt fogamatja, miért is október 18-án – a most már az utólagos felvétellel is utalva – még egyszer megsürgöttük. Így jelent meg végre közleményünk a Pesti Hírlapban, Budapesti Hírlapban és a Pesti Naplóban. [...]

Indokoltnak látja ezt a kar nem csupán azért, mert a szervezeti szabályzat 6 §-a mellőzhetetlenné teszi, hanem azért is, mert a 195638/1919 számú vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet bevezető szavaiból l: Hivatalos jelentéséből értesülvén:/ úgy látja, hogy akkor, amikor régi otthonából kiűzve, a legtöbb hazai főiskola működések felfüggesztése közepette, sok nehézséggel küzdve, de az adott rendkívüli viszonyok korlátai között is – az indokolt méltányosság alapján megmaradva – kötelességét híven teljesíteni igyekszik, s nem csupán vizsgáztat, de tanít is: legjobb szándékú működése – a kar részéről ismeretlen tényezőknél – félremagyarázásban s esetleg a főiskola reputációját súlyosan érintő rosszindulatú beállításban részesül, s mivel szemben mellőzhetetlenül szükségét látja annak, hogy a jogakadémiát legfelsőbb egyházi hatósága a Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter úrnál védelmébe vegye s e végből a maga részéről is előterjesztéssel élni szíveskedjék.

Dr. Mikler Károly s.k. a Jog- és Államtudományi kar e.i. dékánja”

18. Miskolc, 1920. október 10.¹⁸

„Az Eperjesi Ev. Collegium Jogakadémiája Miskolcon
Méltóságos és főtiszteletű Püspök Úr!

¹⁸ Evangélikus Országos Levéltár; Tiszai Evangélikus Egyházkerület iratai; V/4. Jogakadémia 1874–1928; 139. doboz; 267 sz. az iraton.

Dr. Raffay Sándor püspök úr Öméltóságától úgy értesültem, hogy amerikai hittestvéreink adományából a főiskolai tanárok – amennyiben kitaszítottak s menekülésre kényszerítettek – egyenként 20.000 kor., s családtagonként 3000 kor. segélyben részesülnek.

Bár Méltóságod előtt az én másfél év óta tartó viszontagságos helyzetem ismeretes, mégis úgy vélem, hogy a segély folyósításához a tényállás tüzetes igazolása megkívántatik. Vagyok bátor ez alapon Méltóságos és főtiszteletű Püspök úrnak következőket elterjeszteni:

Az Eperjest megszállott csehek főiskolánk ottani működését eltiltván a jogakadémiát Miskolcra kellett áttelepíteni. 1919. március 17-én – otthagya a családomat – az intézet összes felszerelésével tényleg Miskolcra menekültem. Itt a csakhamar kitört proletárdiktatúra, majd a cseh és román megszállás összes megpróbáltatásait átszenvedvén, végeredményképpen mégis sikerült ősi főiskolánkat megmenteni. Talán az egyetlen eset, hogy a berendezés, felszerelés, könyvtár szempontjából igen jelentékeny anyagi értéket reprezentáló intézet nem vált az ellenség martalékává.

Sajnos azonban, hogy a tanári kar tagjai közül mindezért egyedül nekem kellett súlyos áldozatot hozni, amit ezideig sem állami, sem más segély nem enyhített. Feleségemtől, aki Eperjesen maradt – közel egy évig távol kellett lennem s az ezzel járó kettős háztartás terheit viselnem. Emellett a vörös katonaság miskolci garázdálkodásakor kiraboltak, ruháimat, cipőimet, ágyneműimet, fehéreneműimet elvitték, s ezzel legalább 50.000 korona kárt okoztak. Nem hiszem, hogy a Collégium bármely intézetének tanára ilyen kárt szenvedett volna s ennyire feláldozta volna magát a főiskoláért.

Jóllehet hűséges magatartásomért a legszebb erkölcsi jutalmat nyertem akkor, amikor Méltóságod a múlt évben a főiskola értékeinek utolsó percben történt megmentéséhez elismerő leiratával tüntetett ki, mégis méltóztassék megengedni, hogy most amikor amerikai hittestvéreink segítő keze nyúl felénk én is igényt tarthassak erre úgy, amint ezt Budapesten működő Coll. Theol. Akad. kartársaim élvezik.

Ami kis vagyonom feleségemmel volt azt hosszas számkivetésem felemésztette. Fentebb jelzett károsodásom némi kiegyenlítéséül szolgálna segélyeztetésem. – Tiszteletteljesen megjegyzem, hogy a coll. jogakadémia tanárai közül egyedül magamat tekintem a segélyezésre jogosultnak, mert Dr. Sztéhlo Zoltán kartársam, aki velem együtt állandóan itt működött, csak Miskolcon kezdte meg tanári működését s menekült tanárnak nem tekinthető.

Arra kérem Méltóságodat, hogy a segélyösszeget tekintve a téli beszerzéssel járó, s javadalmaimat messze túlhaladó kiadásokat – a lehetőség szerint mielőbb folyósítani kegyesen méltóztassék. [...]

Kitartó hűséggel állok mindenkor egyházunk s Méltóságod szolgálatára, legmélyebb tiszteletem nyilvánításával vagyok alázatos szolgája

Dr. Mikler Károly s.k. a jog- és államtudományi kar e.i. dékánja.”